RAPORT OMAWIAJĄCY WYNIKI BADANIA POTRZEB SENIORÓW ZAMIESZKUJĄCYCH NA TERENIE GMINY CZARNA BIAŁOSTOCKA PRZEPROWADZONEGO W OKRESIE 07.10. – 17.11.2024 R.

W badaniu dotyczącym potrzeb mieszkańców gminy Czarna Białostocka, wzięły udział 74 osoby, spośród których **56,8%** stanowiły **kobiety**, zaś **43,2%** uzupełnionych ankiet to głos **mężczyzn**. Taki rozkład odpowiedzi między przedstawicielami poszczególnych płci jest kompatybilny z ogólnopolską statystyką. W roku 2023 kobiety w wieku 60 lat i więcej stanowiły 58,1% osób starszych w Polsce. Wśród osób ankietowanych najwyższy odsetek (**58,1%**) stanowiły osoby w wieku **70-79 lat**, połowę mniej, tj. **27%** respondentów należało do grupy osób w wieku **60-69 lat**, zaś **14,9%** badanych mieszkańców gminy Czarna Białostocka, stanowiły osoby w wieku **80 lat i więcej**.

W metryczkowej części ankiety znalazło się również pytanie o poziom wykształcenia ankietowanych. Zgromadzone dane wskazują, że zdecydowana większość respondentów **(71,6%)** ukończyło **szkołę średnią lub zawodową**, **17,6%** to osoby z wykształceniem **podstawowym,** zaś na posiadanie wykształcenia **wyższego** wskazało **10,8%** badanych mieszkańców gminy Czarna Białostocka. Rozmówcy byli również proszeni o wskazanie, jaka jest ich sytuacja życiowa. Z danych wynika, że wśród ankietowanych najliczniejszą **(58,1%)** była grupa osób za**mieszkających ze współmałżonkiem(ą) lub z innymi krewnymi**, zaś drugą, liczebnie dużą **(41,9%)** grupę badanych stanowiły **osoby prowadzące jednoosobowe gospodarstwo domowe** (mieszkają sami).

Pierwsze pytanie mające pomóc w diagnozie potrzeb osób starszych w gminie Czarna Białostocka brzmiało: **Czy Pana/Pani zdaniem potrzeby i problemy osób starszych w gminie, w której Pan/Pani mieszka, są zauważane?**

Na podstawie uzyskanych informacji można powiedzieć, że głosy badanych były w tym zakresie podzielone. Dokładnie połowa **respondentów (50%)** udzieliła na tak postawione pytanie odpowiedzi **twierdzącej** (suma głosów zdecydowanie tak: 1,4% oraz raczej tak: 48,6%). **Przeciwnego** zdania było **41,9% badanych** (suma odpowiedzi raczej nie: 32,4% oraz zdecydowanie nie: 9,5%). Ponadto **8,1%** rozmówców miało trudność w zajęciu jednoznacznego stanowiska w badanej sprawie i odpowiedziało: **trudno powiedzieć**.

Kontynuacją pytania dotyczącego zauważania potrzeb i problemów osób starszych, było **pytanie o ich rozwiązywanie i zaspokojenie**. I jak się okazuje, i w tym zakresie badani mieszkańcy wystawili włodarzom gminy Czarna Białostocka mało

przychylną ocenę, by nie powiedzieć, że była ona negatywna. Okazało się bowiem, że w opinii **51,4%** rozmówców (suma głosów raczej nie: 36,5% i zdecydowanie nie: 14,9%) potrzeby i problemy osób starszych w gminie Czarna Białostocka **nie są rozwiązywane i zaspokajane**. **Przeciwnego zdania** było nieco więcej niż **1/3 (36,5%)** respondentów wskazujących, że raczej rozwiązuje się problemy i zaspokaja potrzeby osób starszych (nikt nie zaznaczył, że zdecydowanie takie aktywności mają miejsce). W przypadku tego pytania, odsetek ankietowanych, którzy mieli trudność w zajęciu stanowiska w badanej kwestii (zaznaczając odpowiedź: trudno powiedzieć) wynosił **12,2%**, czyli był wyższy niż w przypadku pytania poprzedniego. Okazuje się zatem, że zauważanie trudności i potrzeb doświadczanych przez osoby starsze, w opinii badanych mieszkańców gminy Czarna Białostocka, zdaje się nie zawsze iść w parze z podejmowaniem wysiłków i aktywności na rzecz ich rozwiązania czy zaspokojenia.

OPINIE BADANYCH NA TEMAT ZASPOKOJENIA POTRZEB SENIORÓW W ZAKRESIE ZDROWIA

Kolejne pytania ankiety dotyczyły potrzeb i problemów osób starszych w poszczególnych obszarach ich codziennego funkcjonowania. Pierwszym eksplorowanym obszarem było zdrowie.

Generalnie rzecz biorąc opinie badanych mieszkańców gminy Czarna Białostocka sugerują, że w zakresie potrzeb zdrowotnych seniorów, w badanej gminie, jest naprawdę wiele do zrobienia. Najwięcej badanych, czyli **95,6%** uznało, że w gminie Czarna Białostocka **nie jest zapewniony szybki dostęp do poradni specjalistycznych,** zaś **89,2%** skarżyło się na brak **szybkiego dostępu do poradni czy oddziałów geriatrycznych**. Nie ulega wątpliwości, iż te dwie diagnozowane potrzeby są w opinii zdecydowanej większości badanych szczególnie zaniedbane. Blisko ¾ badanych, a dokładnie **74,3%** wskazało, że na terenie gminy Czarna Białostocka nie jest zapewniona **bezpłatna psychoterapia adresowana do seniorów oraz dostęp do wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego i ortopedycznego.** Nieco niższy odsetek badanych tj. **71,6%** zwrócił uwagę na **brak dostępu do podmiotów świadczących wsparcie osobom starszym (domy pomocy społecznej, dzienne domy pomocy itd.),** zaś **64,9%** badanych wskazało na **niewystarczający dostęp do bezpłatnych badań profilaktycznych**. Warto również podkreślić, że w opinii ponad połowy badanych, tj. **56,8%** respondentów nie jest zaspokojona potrzeba, którą jest **dostęp do edukacji zdrowotnej w postaci kształcenia seniorów przez profesjonalistów edukacji zdrowotne**j, **55,4%** uznało za niewystarczający **dostęp do bezpłatnych spotkań i szkoleń z zakresu zdrowego stylu życia,** zaś **56,8%** badanych wskazało, że w ich opinii potrzeba, którą jest dostęp do **spotkań w ramach białych sobót i niedziel na terenach wiejskich, umożliwiających dostęp do porad lekarskich i badań**

diagnostycznych, nie jest zaspokojona. Niemniej, w przypadku tej ostatniej odpowiedzi, bardzo liczna była grupa badanych mająca trudność w ustosunkowaniu się wobec wspomnianej potrzeby, tzn. **40,5%** respondentów zaznaczyło odpowiedź: trudno powiedzieć.

Badani mieszkańcy gminy Czarna Białostocka pozytywnie zaopiniowali dwie aktywności podejmowane przez stosowne organy na rzecz zaspokojenia potrzeb zdrowotnych najstarszych mieszańców gminy. Były nimi **brak barier architektonicznych w większości obiektów publicznych (67,6% wskazań)** oraz **profesjonalne i życzliwe podejście kadry usług zdrowotnych wobec seniorów (56,8%).**

Poprosiliśmy również badanych o wskazanie, które z wymienionych potrzeb zdrowotnych seniorów należy uznać za priorytetowe i uczynić je przedmiotem natychmiastowego działania. Wśród licznych wskazań, w opinii badanych, pierwszoplanową potrzebą jest zapewnienie szybkiego dostępu do poradni specjalistycznych oraz do poradni i oddziałów geriatrycznych. Inne palące potrzeby wskazywane przez respondentów to zapewnienie dostępu do wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego i ortopedycznego, dostępu do bezpłatnych badań profilaktycznych, czy też do podmiotów świadczących wsparcie osobom starszym. Wielu badanych zgłaszało pilną potrzebę poprawienia dostępu do bezpłatnej psychoterapii adresowanej do osób starszych. Nietrudno zauważyć, iż zgłaszane przez respondentów potrzeby nie mają przymiotu „skomplikowanych" i są ponadto umocowane w katalogu podstawowych praw człowieka.

OPINIE BADANYCH NA TEMAT ZASPOKOJENIA POTRZEB SENIORÓW W ZAKRESIE BEZPIECZEŃSTWA

Kolejną diagnozowaną potrzebą, była potrzeba bezpieczeństwa. W tym zakresie, podobnie jak było w przypadku zdrowia, badani mieszkańcy gminy Czarna Białostocka wskazali na liczne aktywności, które w ich opinii organy decyzyjne powinny podjąć na rzecz zaspokojenia poszczególnych potrzeb osób starszych, mieszczących się w kategorii: bezpieczeństwo. Szczególnie często **(82,4%)** wskazywaną była potrzeba **wykorzystania autobusów szkolnych do przewozu osób starszych oraz zakup busów ze środków PEFRON dla osób z niepełnosprawnością.** Zdecydowana większość ankietowanych uznała, że potrzeba ta nie jest realizowana. Dalej, ponad ¾ **(75,7%)** badanych zwróciło uwagę na brak **dostępu do spotkań i bezpłatnych szkoleń dotyczących zawierania umów przez telefon oraz zakupów na pokazach,** zaś **59,5%** za niesatysfakcjonujący uznała **dostęp do szkoleń dotyczących przemocy w rodzinie** czy do **bezpłatnych kursów samoobrony** (**43,2%).**

Wśród analizowanych potrzeb z zakresu bezpieczeństwa znalazły się trzy, które w opinii badanych już na ten moment można uznać za zaspokojone w zadowalającym wymiarze. Są wśród nich **dostęp do telefonu zaufania (58,1%** wskazań), **wyposażenie osób starszych w odblaski zwiększające ich widoczność na drodze (50%) oraz dostęp do spotkań i bezpłatnych szkoleń dotyczących sposobów działania oszustów, prowadzonych np. przez policję (47,3%).**

W odniesieniu do potrzeb z zakresu bezpieczeństwa, podobnie jak było to w przypadku zdrowia, poprosiliśmy badanych o wskazanie trzech najpilniejszych potrzeb. I jak się okazało, pierwsze miejsce bezapelacyjnie zajęła potrzeba, którą jest wykorzystanie autobusów szkolnych do przewozu osób starszych oraz zakup busów ze środków PEFRON dla osób z niepełnosprawnością. Badani sygnalizowali również konieczność zwiększenia dostępu do bezpłatnych szkoleń zarówno tych uwrażliwiających na sposoby działania oszustów, dotyczących przemocy w rodzinie, jak też wyjaśniających kruczki prawne umów zwieranych przez telefon czy zakupów na pokazach. Na podium znalazła się również możliwość korzystania z bezpłatnych kursów samoobrony. Wydaje się zatem, że mieszkańcy gminy Czarna Białostocka, dzięki zapewnieniu im możliwości podnoszenia wiedzy i kompetencji podczas adresowanych do nich szkoleń, mają szansę zwiększyć poczucie własnego bezpieczeństwa, czyli jednej z podstawowych potrzeb człowieka.

OPINIE BADANYCH NA TEMAT ZASPOKOJENIA POTRZEB SENIORÓW W ZAKRESIE POMOCY SPOŁECZNEJ

Trzecim badanym obszarem były potrzeby w zakresie pomocy społecznej. Zapytani o stopień ich realizacji w odniesieniu do osób starszych, mieszkańcy gminy Czarna Białostocka, wskazali, że niemal każdy z diagnozowanych obszarów, nie doczekał się ich zdaniem, stosownych działań właściwych organów, co w efekcie doprowadziło do zaspokojenia jedynie jednej potrzeby najstarszych mieszkańców gminy w tym zakresie. Pozytywną ocenę otrzymała odpowiedź: **możliwość uzyskania pomocy finansowej lub rzeczowej z Ośrodka Pomocy Społecznej**. W opinii dokładnie połowy **(50%)** badanych z gminy Czarna Białostocka potrzebę tę można uznać za zaspokojoną. Co z innymi potrzebami dotyczącymi pomocy społecznej?

Okazało się, że zdaniem **81,1%** respondentów, starsi wiekiem mieszkańcy gminy nie mają **możliwości korzystania z bezpłatnego transportu dla osób mających problem z poruszaniem się, 79,7%** krytycznie oceniło **możliwość uzyskania dofinansowania do wypożyczenia sprzętu rehabilitacyjnego**, zaś w opinii **66,2%** badanych nie jest zapewniony **dostęp bezpłatnych (lub w preferencyjnych cenach)**

usług opiekuńczych czy **możliwość korzystania z osiedlowych punktów samopomocy (66,2%)**. Badani mieszkańcy gminy Czarna Białostocka mieli również zastrzeżenia wobec stopnia zaspokojenia potrzeby, którą jest **dostęp do zniżek i ulg w opłatach rachunków oraz bezpłatnych leków dla osób potrzebujących (62,2%** wskazań), **56,8%** uskarżało się na brak **dostępu do informacji na temat funkcjonujących instytucji pomocy i świadczonych przez nie usługach**, a nieco mniej, tzn. **55,4%** wskazało na **brak dostępu do wolontariatu rówieśniczego.**

Co zdaniem badanych mieszkańców gminy Czarna Białostocka, w pierwszej kolejności wymaga interwencji właściwych organów samorządowych, odpowiedzialnych za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej? Najczęściej wskazywaną była konieczność zapewnienia dostępu do bezpłatnych usług opiekuńczych oraz możliwość korzystania z bezpłatnego transportu dla osób mających problemy z poruszaniem się. Równie często pojawiało się wskazanie dotyczące zwiększenia możliwości korzystania z osiedlowych punktów samopomocowych i rozwijania wolontariatu rówieśniczego. Wielu ankietowych zwracało również uwagę na potrzebę podjęcia działań na rzecz zwiększenia dostępności do zniżek i ulg w opłatach rachunków oraz bezpłatnych leków dla osób potrzebujących oraz dofinansowania do wypożyczania sprzętu rehabilitacyjnego.

OPINIE BADANYCH NA TEMAT ZASPOKOJENIA POTRZEB SENIORÓW W ZAKRESIE AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ I ZAWODOWEJ

Badania dotyczące potrzeb osób starszych mieszkających na terenie poszczególnych gmin, podejmowały również temat aktywności społecznej i zawodowej. Analiza zgromadzonego materiału wskazuje, że w opinii badanych mieszkańców gminy Czarna Białostocka, zaspokojenie potrzeb seniorów w tym zakresie, w niektórych aspektach jest zadowalające i wychodzi naprzeciw oczekiwaniom seniorów i ich potrzebom. Potrzebą pozytywnie ocenioną przez **82,4%** badanych **była możliwość aktywnego udziału w uroczystościach państwowych**. Rzadziej (**64,9%),** jako zaspokojona została uznana potrzeba, którą jest **możliwość korzystania z oferty Klubu Seniora mającego propozycje działań również dla mężczyzn,** zaś **59,6%** ankietowanych pozytywnie oceniło **możliwość korzystania z wycieczek krajoznawczych lub wczasów pobytowych w preferencyjnych cenach.** Pozostałe odpowiedzi zostały przez respondentów ocenione jako te, które wymagają podjęcia stosownych działań.

Wśród odpowiedzi wskazujących, które z potrzeb osób starszych w zakresie aktywności społecznej i zawodowej, włodarze gminy Czarna Białostocka powinni uczynić przedmiotem szczególnej aktywności i interwencji znalazły się m.in.

możliwość korzystania ze świetlic osiedlowych i wiejskich (75,7), dostęp do szkoleń dostosowujących kompetencje i kwalifikacje seniorów do potrzeb rynku pracy i zmieniających się warunków otoczenia (73%), dostęp do kształcenia informatycznego i wykorzystania nowych technologii (67,6%), możliwość korzystania z lokalnych grup wsparcia (59,5%), czy też zaangażowanie seniorów w działania z zakresu budżetu obywatelskiego (59,5%). Badani zwrócili również uwagę na konieczność **zwiększenia dostępu do oferty kulturalnej w godzinach przedpołudniowych i w preferencyjnych cenach (55,4% wskazań),** czy też **wspierania działalności lokalnych zespołów muzycznych tworzonych przez seniorów (52,7%).** Problematyczną w jednoznacznej ocenie była **możliwość korzystania z działań międzypokoleniowych.** W opinii **40,5**% badanych jest ona zapewniona, choć dokładnie identyczny odsetek badanych mieszkańców gminy Czarna Białostocka był przeciwnego zdania.

Zapytaliśmy również badanych, które potrzeby dotyczące aktywności społecznej i zawodowej, powinny być ich zdaniem, w pierwszej kolejności przedmiotem troski właściwych organów? Na podstawie uzyskanych odpowiedzi można zarekomendować, by władze samorządowe podjęły aktywności na rzecz zwiększenia dostępu do oferty kulturalnej w godzinach przedpołudniowych, dostępu do lokalnych grup wsparcia oraz świetlic osiedlowych. Zdaniem niektórych badanych władze gminy powinny również uwzględnić w planowym budżecie środki, na dofinansowanie wycieczek krajoznawczych lub wczasów pobytowych seniorów w preferencyjnych cenach.

OPINIE BADANYCH NA TEMAT ZASPOKOJENIA POTRZEB SENIORÓW W ZAKRESIE KOMUNIKACJI

Ostatnim z analizowanych obszarów potrzeb osób starszych były potrzeby w zakresie komunikacji. Na podstawie zgromadzonych danych można powiedzieć, że jest to płaszczyzna, która w opinii badanych mieszkańców gminy Czarna Białostocka, wciąż nie uzyskała wystarczającej uwagi odpowiednich jednostek. Badani większość potrzeb odnoszących się do komunikacji, uznali za niezaspokojone.

Przykładowo, **74,3%** respondentów zajęło stanowisko zgodnie z którym, w gminie Czarna Białostocka **nie jest zapewniony dostęp do strony internetowej dedykowanej osobom starszym,** dalej, **60,8%** badanych uznało, **że seniorzy nie mają możliwości współtworzenia cyklicznych programów w mediach,** zaś **58,1%** respondentów krytycznie oceniło **przepływ informacji między seniorami a władzą samorządową i instytucjami działającymi na rzecz seniorów.** Co więcej, ponad połowa badanych, a dokładnie **56,8%** wskazało na brak **dostępu do rocznego**

kalendarza planowanych imprez społecznych i kulturalnych, a 54,1% zwróciło uwagę na niezapewniony dostęp do **informacji o sprawach ważnych dla osób starszych, np. w postaci gazety.**

Przyglądając się wynikom można też powiedzieć, iż dwie potrzeby dotyczące komunikacji, były dla badanych trudne do jednoznacznej oceny. Należały do nich: **łatwy i szybki dostęp do informacji o sprawach ważnych dla osób starszych w postaci tablicy ogłoszeń,** tzn. pozytywną opinię w tym zakresie wyraziło **44,6%** badanych, a przeciwnego zdania było **43,2%.** Podobnie ma się rzecz z oceną dotyczącą **jakości języka, którym przekazywane są informacje.** Otóż **44,6%** badanych nie zgodziło się z opinią, iż są one **napisane językiem prostym i zrozumiałym**, zaś w opinii **41,9%** badanych, ów język jest prosty i zrozumiały.

Podobnie jak było to w poprzednich obszarach, w odniesieniu do potrzeb z zakresu komunikacji, rozmówcy również zostali poproszeni o wskazanie trzech priorytetowych potrzeb odnoszących się do komunikacji. Na podium znalazły się przede wszystkim: dostęp do gazety czy tablicy zawierającej informacje ważne dla osób starszych. Wielu badanych zwracało uwagę na konieczność zadbania o usprawnienie sposobu komunikacji między samymi seniorami, jak też między władzą samorządową i organizacjami działającymi na rzecz osób starszych a osobami starszymi. Kluczowy jest zatem dostęp do informacji, który w opinii badanych mieszkańców gminy Czarna Białostocka, zawsze mógłby być lepszy. Wynika z powyższego, iż w opinii badanych mieszkańców, dobra jakościowo komunikacja może realnie przyczynić się do rozwiązania problemów pojawiających się w codzienności osób starszych.

I na koniec, zadaliśmy ankietowanym pytanie, na kim, ich zdaniem powinien spoczywać obowiązek zaspokojenia potrzeb osób starszych? Respondenci mogli wskazać maksymalnie trzy podmioty.

Analizując uzyskane dane można powiedzieć, że badani mieszkańcy gminy Czarna Białostocka dostrzegają jeden organ, na którym bez żadnych wątpliwości spoczywa wspominany obowiązek. W opinii **94,6%** respondentów jest nim **samorząd powiatowy i gminny oraz inne jednostki organizacyjne.** Badani dostrzegali również inne podmioty, które mogą pomóc w tym zakresie. Należą do nich **rodzina**, na którą wskazało **73%** badanych, czy **organizacje pozarządowe** wskazane przez **43,2%** respondentów. Co więcej, **36,5%** wyraziło pogląd, iż doskonale sprawdziłaby się w tym zakresie **specjalnie zatrudnione osoby, 23%** upatruje potencjał w **środowisku lokalnym**, **np. w sąsiadach, znajomych**, a dokładnie co piąty badany **(20,3%)** był zdania, iż zaspokojeniem potrzeb osób starszych powinna zająć się **Rada Seniorów**.

Na podstawie opisanych wyników badań przeprowadzonych wśród mieszkańców gminy Czarna Białostocka, z pełnym przekonaniem można uznać, że wiele potrzeb osób starszych mieszkających na jej terenie, wciąż nie uzyskało wystarczającej uwagi władz samorządowych i nie zostało zaspokojonych. Badani wskazywali, które wymiary wymagają podjęcia stosownych interwencji, celem poprawienia komfortu życia najstarszych mieszkańców gminy. Zadanie to w opinii respondentów spoczywa na barkach wielu podmiotów. Mądre połączenie przede wszystkim zasobów samorządowych, dalej rodzinnych, i tych tworzonych przez organizacje pozarządowe, może stanowić skuteczną receptę na liczne wyzwania generowane postępującym procesem starzenia się ludności gminy Czarna Białostocka.